

Priprave k zimski setvi.

Žito je uže požeto in veselo se uže razlega pôk cepca, kmetovalec pa mora iz nova misliti na setev, od katere je odvisna žetev prihodnjega leta, kajti kakoršna setev, taka žetev,

V mrzlejih pokrajinah treba je pričeti s pripravami za zimsko setev uže meseca avgusta, kajti v prvi polovici meseca septembra mora v taci krajih biti seme pod zemljo. V pokrajinah s toplejim podnebjem se ve da ima kmetovalec več časa in zato tudi ložej oskrbi pravilno setev, on še lahko seje ozimno žito na pozni krompir ali peso, da je le setev do novembra končana. Vspešno pridelovanje ozimnega žita pa zahteva od kmetovalca dobro znanje vseh razmer, pod katerimi ozimno žito dobro raste.

Ozimna pšenica najbolje stori v gorkejših legah. V mrzlih legah pozno zori ter rada rujava postane in vsled tega slabo slamo in lahko zrnje dá. Pšenica ljubi težko zemljo, posebno če ni mokrotna in če ima dovolj apna v sebi. Peščena zemlja, koja se spomladi kmalu izsuši, ni za pšenico. Na peščeni zemlji, katera ima nekoliko apna in gline, pa pšenica še precej dobro vspeva, a mora dovolj humusa (puhlice ali prsti biti v njej, kateri vlažnost pridruže.

Ozimna rž ni tako izbirčna kot pšenica. Ona prenese mrzleje podnebjne in dolge ter hude zime, škodi ji pa sneg, ki pade na nezmrznene tla bolj kot pa pšenici. Tudi hitreje se zaduši rž pod globoko sneženo odejo, kot pa pšenica. Na notranjskih hribih videl sem lansko leto kopati v sneg luknje po nekaj metrov narazen z namenom, zrak do žita pripraviti. Koliko to koristi, ni mi znano.

Rž imenujemo rastlino peščene zemlje, kajti ona še zadostno rodi na suhi peščeni zemlji, na katere bi druga rastlina ne vspevala. Na apneni glinasti zemlji in na črni ilovnati zemlji, ki ni premokra, rž najbolje obrodi. Težka ilovica pa rži ni všeč.

Na kake rastline naj sledi zimsko žito.

Ako pustimo zimsko žito slediti na pravo rastlino ter njivo tudi primerno obdelamo, dosegli bomo dobre pridelke celó na njivah, ki niso sicer kaj posebno ugodne za tako žito. Vezni in godni stan zemlje, kakor ga zahteva pšenica, zamoremo celó na rahli zemlji doseči, ako pred pšenico obdelujemo rastlino, katera zemljo veže. Za to so posebno dobre rastline, na katere naj pšenica sledi: detelja, lucerna, esparseta, mešanica iz trave in detelje. Po detelji in lucerni zadostuje jedna brazda, ako je dovolj vlažnosti, da je zemlja godna ter da se dá z brano zdrobiti. Zaledinjeno njivo treba je pa poprej sprašiti in potem vnovič preorati, da postane godna.

Na težkih zemljah so rastline, katere njivo očistijo in zemljo rahlo ter godno storijo, sledeče: goršica, lan, konoplje, bob itd. Na težkih zemljah v gorkih pokrajinah veljajo za precej dobre rastline pred pšenico grah, pesa, med tem ko krompir ni dober, ker zemljo preveč zrahlja. Na rahlih zemljah je ugodneje sejati na goršico, grah, zeleno grahoro itd. rž, ker ta daje boljši pridelek kot pa pšenica. Rž sejati na krompir je priporočljivo k večjemu na peščeni zemlji, ker se ne posede, a krompir mora biti pravočasno pokopan, da se rž zamore dobro razrasti. V mrzlih krajih je sploh bolje sejati po okopovalnih rastlinah, aro rž in ječmen, za katere so te rastline najboljše

sprednice, kajti ozimina dá na taki njivi tako le polovico pridelka.

Pravi čas za zimsko setev.

Pravi čas za zimsko setev ravna se po podnebj, to je, po krajevni toploti, ker setev mora biti vedno toliko zgodno izvršena, da se mlade rastline dovelj okrepijo, predno pride zima. Zgodnja setev je v mrzlih krajih tembolje priporočljiva, ker dobro razrastene rastline tem ložej prenesejo hudi zimski mraz in veliko mokroto, sledeča kratka in mrzla spomlad jih pa tudi potem ne ovira preveč v njih rašči.

V mrzlih krajih sejejo rž pred pšenico, ker se mora rž uže v jeseni dovelj zarasti. V toplejih krajih se pa včasih rž v jeseni tako močno razraste, da se poleže, čemur se pa dá pomagati s tem, da popustimo tako rž pravilno z ovcami popasti. Šentjanževa ali gorska rž pa mora biti zgodaj sejana, če jo hočemo še v jeseni enkrat za krmo požeti.

Splošne je zgodnejša zimsko setev boljša, ker kmetovalec ni toliko odvisen od spremenljivega zimskega in spomladanskega vremena, koji kmetovalca tolikokrat vara, zraven tega pa kmetovalec pri zgodnji setvi ložej zadene pravi čas za setev in ložej vjame pravo vlažnost in godnost zemlje.

Napreganje mladih žebet.

Mnogo prav lepih konj izdelajo in skvarijo uže pred petim letom, ki je vendar tista doba, v kateri bi z ozirom na zakone prirode imeli žebeta začeti za delo napregati. Prerano, včasih uže po drugem letu, jih napregajo in za trdno delo rabijo; ne rečem, da bi to bilo zeló napačno. Vendar rabiti bi se imelo dveletno žebe le za lahka opravila in ozirati vselej, kolikor zamore prenašati, sicer je prezgodnje napreganje silno škodljivo, posebno če so žebeta podkovanana in ceste trde. Rabiti bi se smela nepodkovanana in v mehkem svetu. Navadno se prepuščajo hlapcem, kedar je na polji delo. Ti včasih nič ne marajo za pravo korist gospodarjevo in ravnajo z živino brezobzirno. Včasih pa še pri najboljši volji škodujejo, ker mlada žival sem in tje vleče, se napehja po nepotrebem, strudi in speha ter naposled postane plašljiva in zmotena.

Ni čuda toraj, ako take živali dobijo raznih boleznih precej, ko so dalje časa rabile se za delo, na priliko, mehur na kolenu, bramor, otiske itd. Konje rejstvo navadno ostaja brezvspešno, kjer žebeta pred 5. letom napregajo za trdno delo. Bolje storijo tisti konjerejci, kateri žebetom do 5. leta prizanašajo ter na dobre pašnike s suhimi tlami gonijo. Živina lepo vzraste, kosti so močne, ter se ni bati, da bi se kmalu kakošna bolezen prijela.

Prav neumno je, če kdo svoje lepo žrebe žene k vaškemu kovaču, ki rog prireže, da konjskemu kopitu skoraj nič ni podoben več. Vsak razumen človek bi vendar znati moral, da se mlad konj ne sme podkovati, dokler niso kopita popolnem dorastla. Kopito raste z živinčetom vred. Kako pa hoče rasti, če mu železo brani. Kopito se skazi in ves konj je skvarjen. Ugovarjajo, češ, da konje za dirke uže v drugem letu podkavajo. To je resnično, vendar takošne konje zeló drugače vzrejajo in mnogi izmed njih imajo skvarjene noge, postanejo hromi in se zgrudijo časih hipoma na tla.

Dostikrat sem gledal, kako so kočijaži neusmiljeno z biči udrihali po mladih konjih, pa ti niso ubo-

gali. Takov človek ne vé celó nič, kako moramo s konji potrpljenje imeti pri poduku in vajah. Videl sem, kako so žebeta morala dolgo in trdno delati, zatem naglo zobati krmo, in predno je prebavljanje pričelo, bila so zopet vprežena. Kdo se bode tukaj čudil, ako uboge živali kóliko dobijo? Zopet drugod sem opazoval, kako so konji prehladno vodo pili, a zatem bili v hlev postavljeni, da se jih je vnetica morala lotiti.

Žebeta na težavno delo siliti podobno je, otroke v fabrike delat goniti. Sedaj so slednje uravnali po postavah. Dobro bilo bi tudi, ko bi zabranjeno bilo, žebeta pred četrtem letom napregati. Živini bi se prizaneslo z mnogim trpljenjem in konjerejstvo bi znatno napredovalo. Veliko bolezní, deloma znotranjih, če niso podedovane, prihaja od pretežkega in preranega naprejanja. Fabriški delavci dobijo največ posebnih bolezní v fabrikah. Podobne učinke nareja pri konjih lakomnost, neumnost in surovost ljudi.

Zatorej je velike važnosti, žebetom določevati pravi čas, kedaj so dovolj močna za vpreganje tako, da jim ne škoduje. Povprek moremo reči, da kaže žebe tedaj napreči, kedar je zadosti dorastlo, torej navadno po dogotovljenem petem letu. To je najboljša, najbolj gotova pot mogoče popolnega, izvrstnega konja vzrediti. Taki konji ostanejo, se vé, če kaka nesreča vmes ne pride, krepki in zdravi do pozne starosti, med tem, ko prerano vpreženi tudi zgodaj oslabijo.

Tako kažejo vspehi, katerim pa draga klaja precej na vrednosti vzame. Pet let žebe rediti, pa sicer nič haska od njega imeti, to je precej drago, tudi ondi, kjer cena krmi ni previsoka. Žebe mora torej uže veliko vredno biti, ako hočemo, da nam krmo povrne. To velja o konjih izvrstnega, žlahtnega plemena, če je za-nje kupcev dovolj, torej zlasti o konjih za ježo in v razkošne svrhe.

Drugače je pri konjih manjše vrednosti, za katere kupci ne ponujajo velikih svot. Tukaj kaže žebeta že v četrtem, vendar ne pred 3¹/₂ letom napregati, zlasti za opravila na kmetijah, se vé opazno, nikoli preveč, nikdar tako, da bi konj moral rabiti vso svojo moč, ampak polagoma, zmiraj več, do polovice ali tri četrтинke. Tako vsaj nekaj stroškov za krmo odslužijo in se lepo urijo in v delovanji vadijo. Konji bodo tako bolj zdravi in lepše rastli, ako jim se obilno še polaga. Iz tega vzroka tudi žlahna žebeta kaže lahko napregati in od četrtega leta naprej jim lahke jezdece na hrbet posajati. Vendar jezdariti jih ne smejo nikoli dajati do utrujenja.

Program

o delitvi premij v denarji in priznanskih diplom za kobile in žebice, katera se bode vršila na Kranjskem leta 1886.

Na Kranjskem se bode za leto 1886. vršila delitev državnih premij v srebernih svetinjah, kakor tudi delitev priznanskih diplom: a) za kobile z žrebetom, b) za mlade, to je, 3- do 4letne kobile, c) za 1- in 2letne žebice v naslednjih petih konkurznih postajah, ki so imenovane spodaj:

V Radovljici za politični okraj: Radovljica 1. dné septembra;

v Kranji za politična okraja: Kranj in Kamnik 2. dné septembra;

v Ribnici za politični okraj: Kočevje 4. dné septembra;

na Vrhniki za politične okraje: Litija, ljubljanska okolica, Logatec, Postojina in mesto Ljubljana 6. dné septembra;

v Št. Jarneji za politične okraje: Krško, Rudolfovo in Črnomelj 9. dné septembra.

V vsaki konkurzni postaji se začne delitev premij imenovane dni ob 9. uri dopoldne.

Za delitev premij veljajo sledeče uredbe, uravnane po pravilih, v tem oziru veljavnih, s privolitvijo c. kr. ministerstva za poljedelstvo z ozirom na posebne razmere te dežele.

Kobilam z žrebetom, mladim kobilam in žrebicam, ki smejo za premije prositi, delilo se bode v vsaki konkurzni postaji od premijske komisije:

a) kobilam z žrebetom, ki še sesa, eno darilo po 40 gold., eno darilo po 25 gold., v Kranji in v Radoljici eno darilo, v ostalih konkurznih postajah dve darila po 20 gold., in naposled po vseh postajah po eno darilo po 15 gold., potem 2 sreberni svetinji;

b) mladim kobilam eno darilo po 30 gold., eno darilo po 20 gold., eno darilo po 15 gold., potem dve sreberni svetinji;

c) mladim kobilam v Št. Jarneji štiri darila po 10 gold. in dve sreberni svetinji, v vseh drugih postajah po tri darila v znesku 10 gold. in dve sreberni svetinji.

Skupaj 1045 gold. in 30 srebernih svetinj.

Posestniki triletnih za pleme sposobnih žebcev se pozivajo, naj jih o priliki premiranja pripeljejo pred komisijo v ta namen, da se popišejo, ker bi se utegnili pozneje kupiti.

Premijska komisija ima tudi pravico, vis. c. kr. ministerstvu za poljedelstvo nasvetovati dopuščene privatne žebce za podporo.

Vsak, kateremu se je za izrejenega konja prisodila premija, mora podpisati reverz, v katerem se zaveže, da tega konja po delitvi premij obdrži še eno leto, in da povrne prejeta premijo v denarjih brez vsakega ugovora, če ne bi ostal pri tem mož-beseda.

Od c. kr. deželne vlade za Kranjsko
v Ljubljani 1. dné junija 1886.

C. kr. deželni predsednik:

Baron Winkler s. r.

Natoroznanske stvari.

Rabarbara; Rheum.

Ta koristna rastlina je, kolikor je meni znano, v naši mili domovini še toliko kot popolno nepoznana tujka. Rabarbara prišteva se med kolenčaste steblovce. Ob koreničnem vratu razvija na krepkih, mesnato-sočnih pecljih široko in veliko perje, ki je onemu od lepja zeló podobno; le na obeh stranéh je gladko in temnozeleno med tem, ko je lepjevo belkasto-sivo in nekako kosmato. Rabarbarine korenine, katere rabijo se tudi v zdravilstvu in se morejo dobro prodati, so zeló vstrajne; surove so nekoliko nagrbane in po barvi rujavo-rumene. Prava domovina njena je Azija; iz Kitaja, Tibeta in Napela prenešena bila je o svojem času tudi v Evropi, kjer se na Francoskem, Angleškem, Nemškem in tudi v Avstriji zavoljo zdravilnih korenin in užitnih pecljev njenih goji; peclji njeni dajó na prav lahak način pripravljene za staro in mlado jako okusno, lahko prebavljivo in zdravo jed ali prikuho. Brez te koristne rast-